

Večernik

Leto II. (IX.), šte. 247

Maribor, ponedeljek 29. oktobra 1928

»JUTRA«

Izhaja razen nedelje in praznikov vsak dan ob 16. uri

Račun pri poštnem ček. zav. v Ljubljani št. 11.409

Velja mesečno, prejemani v upravi ali po pošti 10 Din, dostavljen na dom pa 12 Din

Telefon:

Uredn. 440 Uprava 455

Uredništvo in uprava: Maribor, Aleksandrova cesta št. 13

Oglasi po tarifu

Oglase sprejema tudi oglasni oddelček »Jutra« v Ljubljani, Prešernova ulica št. 4

S tabora KDK v Celju

VELIČASTNA MANIFESTACIJA SLOGE IN BORBENOSTI NAPREDNJAKOV V SLOVENIJI. — NAVDUŠENE OVACIJE VODITELJEM KDK

Včerajšnji celjski zbor KDK, ki se ga je udeležilo nad 4000 oseb, seveda niti oddaleč ni imel obsega velikanškega zbora v Sisku, kjer se je zbralo okrog 40.000 ljudi. Naravno: Slovenija je v primeri s Hrvatsko mala, in velik del naroda Slovenije še danes blodi za dr. Korošcem in njegovo politiko, dočim je Hrvatska enodušna v veliki borbi KDK. Z ozirom na nečuten pritisk SLS in režima na pristaše KDK v Sloveniji pa moramo včerajšnji veličastni zbor v Celju tem višje ceniti, zlasti visoko pa moramo zapisati dejstvo, da je složnost in borbenost v vrstah slovenske KDK dobila na celjskem zboru nenavadno jakega in odločnega izraza. Celje je bilo včeraj že dopoldne in zlasti popoldne in zvečer pozorišče velikih manifestacij za ideje in borbo KDK, ki jih režimovci niso mogli udušiti niti z vsem policijskim in orožniškim aparatom, ki je moral stati v službi dr. Koroščeve politike, ki je doživela na zboru nenavadno težko in ostro obsodbo.

Zbor sam v nabitosti polni veliki in mali dvorani Celjskega doma z istotako nabito polnimi galerijami (mnogo stotin ljudi pa je moralo ostati zunaj!) je potekel mirno in dostojno, a ob nepopisnem navdušenju vseh zborovalcev za nadaljevanje borbe do končne zmage in ob najenostavnejši obsodbi režima in politike SLS. Že dolgo pred otvoritvijo in zlasti, ko je g. Roblek iz Zalca otvoril veličastni zbor s pozdravom obeh predsednikov in drugih voditeljev KDK, so zborovalci neprestano vzklikali voditeljem dr. Mačeku, Pribičeviću, dr. Žerjavu, Pucelju in drugim. In ko so pod predsedovanjem g. dr. Kalana, predsednika celjske organizacije SDS, po vrsti govorili gg. Pucelj, dr. Žerjav, dr. Maček in Pribičević, so bili vedno znova predmet nepopisnih ovacij naroda, ki je prispel iz najoddaljenejših krajev Savinjske in Zadrečke doline, iz slovenjegraškega in prevalskega sreza, iz konjiških in šmarskih krajev, iz Posavja in od drugod. mnogi peš, drugi na konjih, z vozovi in z vlaki. Vsi govorniki so podčrtali: hočemo to državo, a hočemo jo pravično vsem njenim delom, hočemo ravnopravnost, pravico, poštenje! Boj, ki se danes bije v državi, ni boj med Hrvatskom in Srbstvom, ampak je boj med vzhodom in zapadom, boj kulture z nekulturo, boj morale z amoralo! Hočemo zlomiti hegemonijo, hočemo kruha za vse naše kraje, hočemo z revizijo ustave zagaranirati ena kopravnost! Sramota je, da je slovenski poslanec Pušenjak sodeloval pri akciji Puniše Račića s podpisom značnega predloga! Sramota je, da slovenska duhovščina vodi z SLS politiko proti interesom lastnega naroda, dočim se je hrvatska duhovščina z malimi izjemami postavila ob bok svojemu narodu! Sramota je, da SLS vodi svojo protinarodno politiko še vedno pod krinko nevarnosti za vero, dočim je škofovska konferenca v Zagrebu do kazala, da jim gre predvsem za cerkvena veleposestva! Ne damo se več gnjaviti od Beograda, ne damo se več varati od jugoslovanskih fraz g. Davidovića. Ne bojimo se pa tudi nobenih groženj iz Beograda! Ne sprejememo iz

Beograda nikakršnih drobtin, hočemo nove svobodne volitve! Nobenih dolgov, ki bi jih napravil današnji režim, ne bomo priznali!

Vse te izjave voditelj KDK je zbrani narod sprejemal s frenetičnim odobravanjem in soglasno je koncem zbora glasoval za resolucijo, ki izražala voditeljem popolno in neomajno zaupanje; ki izražala odločno voljo naprednih Slovencev, da vztrajajo v borbi KDK do konca in ki odklanja vsakršno obremenitev države s strani sedanjega režima.

Tako je spregovorila napredna Slovenija, spregovorila jasno, odločno, gromko! Ne pozabno nam bodo ostali v spominu trenutki, ko so tisoči zborovalcev kakor en mož zaklicali: »Doli Koroščeva krvava vlada!« Nepopisni so bili trenutki, ko so se zborovalci zaklinjali, da hočejo ostati v borbi složni in neomajni! Klerikalci, katerim je celjski zbor KDK šel močno na živce, so hoteli zmanjšati interes za zbor s tem, da so v celo vrsto krajev krog Celja sklicali svoje zbore. Dobro vedo, da se majo marsikdo v njihovih vrstah ter da bi bil marsikateri pristaš SLS šel v Celje, da čuje tudi drugo plat zvona, četudi je izdalo že klerikalno časopisje strogo prepoved. Tako razumeva SLS svobodo mišljenja in prepričanja. Boji se, da bi narod čul in zvedel resnico, boji se, da bi tudi pristaši SLS videli, kako mogočne so danes mase KDK že tudi v Sloveniji. A prepričani naj bodo: glas, ki ga je dvignil včeraj narod s svojimi voditelji v Celju, bo mogočno odjeknil po vsej državi. Tudi mnogi zaslepljeni med Slovenci so že začeli spregledovati, da je politika SLS izdajstvo interesov slovenskega naroda. Sloga v naprednih vrstah jača naše sile, dviga borbenost in celjski zbor je odločno zaklical Korošču: Pojdi in omogoči nove volitve, da se pokaže, da SLS ni več absoluten gospodar Slovenije!

Požar v Celjskem domu

CELJE, 29. oktobra. Pod veliko dvorano Celjskega doma, v katerem se je vršil včeraj sijajno uspeli manifestacijski zbor KDK, leži skladišče trgovca Gaberca. Ko je davi trgovec Gaberc stopil v skladišče, je našel tam kaj polno dima in tleče vreče. Preiskava je ugotovila doslej sledeče: neznan storilec je razbil debelo šipo v skladišču Celjskega doma, polil potem prazne vreče z bencinom in jih zažgal. K sreči pa svojega dela ni dobro opravil in se ogenj ni mogel naglo razviti in razširiti. Zgorelo je 46 vreč in ožgana so vrata, ki vodijo iz skladišča v notranje pritlične prostore Celjskega doma. Domneva se, da je bil ogenj najbrže podtaknjen.

Poštna hranilnica

je uvedla v denarnem prometu z Madžarsko poleg virnanskega prometa še izplačevanje v gotovini pod istimi pogoji, ki veljajo za izplačila v gotovini v druge države. Vsa pojasnila daje brezplačno poštna hranilnica v Beogradu in njene podružnice v Ljubljani, Zagrebu, Sarajevu in Skoplju.

„Grof Zeppelin“ odplul v Evropo

STARTAL JE DAVI OB 7.58. — DR. ECKENER UPA, DA PRIDE V EVROPO V 50 URAH. — GODNO VREME.

LAKEHURST, 29. oktobra. Davi, ob 7.58 srednjeevropskega časa je startal »Grof Zeppelin« k povratnemu poletu iz Amerike v Evropo. Zrakoplov je bil že več dni popolnoma pripravljen, vendar pa so polet radi neugodnega vremena vedno odlagali. Včeraj pa se je vreme nad oceanom toliko izboljšalo, da se je dr. Eckener odločil za start.

Ob 6.30 zjutraj so spravili zrakoplov iz hangarja in izvršili še zadnje priprave. Občinstvo, ki se je v velikem številu zbralo, sploh ni vedelo, da se »Grof Zeppelin« odpravlja nazaj v svojo domovino. Vsi so mislili, da bo startal za polet nad srednje-zapadno Ameriko. Šele, ko se je »Grof Zeppelin« že dvignil vi-

soko v zrak, je občinstvo videlo, da zapuša Ameriko. Priredilo je posadki voharne ovacije, ki so ponehale šele potem, ko je zrakoplov že izginil v daljavi.

Dr. Eckener računa, da bo dosegel evropsko celino v 50 urah. Radi vremenskih prilik je zopet izbral južno progo, tako da bo dosegel Evropo najbrže v Španiji, odkoder poleti potem v direktni črti v Friedrichshafen. Tudi poleta iz Amerike v Evropo se udeležuje več civilistov, med njimi ena dama.

NEWYORK, 29. oktobra. Ob 9.16 je »Grof Zeppelin« pasiral Newyork. Letel je tik nad hišami, dvakrat obkrožil mesto in odplul potem v jugozapadni smeri.

Občinske volitve v Bosni

Nazadovanje režimovcev na vsej črti.

SARAJEVO, 29. oktobra. Dasi natančni rezultati včerajšnjih občinskih volitev v Bosni in Hercegovini še niso znani, je vendar že iz dosedanjih razvidno, da so režimovci kljub terorju in zlorabljanju državnega aparata nazadovali na vsej črti. Napredek beležita le HSS in SDS, ki sta po številu narasla skoro za 50 odstotkov. Muslimani so ponekod dosegli znatne uspehe, toda le na škodo radikalov in demokratov. V naslednjem nekaj rezultatih:

Sarajevo mesto: Muslimani 11 mandator, židovski delavci 2, SDS 1, Spahovi disidenti 2, drugi disidenti 2, židi 3, Srskičevi radikali 6, HSS 7, meščanski blok 1 mandat.

Tuzla: Muslimani 841 glasov, disidenti 694, radikali 851, število glasov HSS in SDS še ni znano.

Banjaluca: KDK 5 mandator, muslimani 7, disidenti 3, radikali 3. Najbolj so nazadovali radikali, mnogo glasov pa so izgubili tudi muslimani.

Travnik: KDK 6 mandator, muslimani 8, radikali 3.

Mostar: HSS 4, meščanski blok 2, radikali 6, muslimani 6 mandator.

Pospeševanje turizma na Pohorju

Naše lepo Pohorje nudi svojemu posetniku nebroj naravnih krasot, vsled česar je postalo prijetno izletno gorovje mnogoštevilnih turistov tako v poletju kakor tudi v zimi. Pri izletih na vzhodni del nudijo dobro oskrbovane planinske postojanke Mariborska koča, Ruška koča in Koča na Klopnem vrhu turistu vso udobnost, ki si jo zaželi na svojem izletu, vsled česar je ostal poset Pohorja omejen po večini le na ta del. Pomanjkanje primerne zavetišča na srednjem in zapadnem delu Pohorja pa je povzročalo, da je bil poset zapadnega dela do sedaj jako pičel! Vendar pa nam nudi ta dosedaj tako malopoznani in obiskani del poleg krasot Pohorja samega iz nepogozdenega grebena velezanimiv in hvaležen razgled zlasti proti jugozapadu in severu.

Že delj časa se je stremelo za tem, da se zgradi primerna planinska postojanka tudi na zapadnem delu Pohorja, vendar na to stremelje za-

delo vedno na nepričakovane zapreke. Tekom letošnjega leta pa so požrtvovalni planinci ustanovili stavbno zadrugo »Ribniška koča«, ki si je naredila kot prvo nalogo, da zgradi sodobnemu turizmu primerno planinsko postojanko v bližini »Ribniškega jezera«.

Načelstvo zadruga je že začelo s pripravami za uresničenje svoje naloge ter se je vršil začetkom tega meseca ponovni sestanek v Ribnici na Pohorju, katerega so se udeležili izmed krajevnih činiteljev gospodje: ve leposestnika in industrijalca inž. Lenarčič in Franc Germuth, župan občine Ribnica, Franc Witzmann, predsednik tujsko-prometnega društva v Ribnici dr. Voušek in veleposestnika Fornezzi in Podlesnik. Zadruga je zastopal g. inž. Štajmer, marib. podr. S.P.D. svetnik dr. Senjor.

Po stvarnem razmotrivanju se je načelno določil kraj, kjer se bo postojanka, zgradila, razven tega pa so se že tudi določile splošne smernice glede izročitve dela. Navzoči krajevni činitelji so pokazali polno razumevanje za izvršbo načrta ter tudi že zagotovili dejansko sodelovanje.

Prvi koraki so storjeni! Na planinstvu naklonjenem občinstvu je pa sedaj ležeče, da podpre akcijo s tem, da v kar največjem številu pristopa k zadrugi s primernim številom deležev. Upati je, da bodo tudi merodajna oblastva, občine in druge korporacije uvidele potrebo zgraditve te postojanke ter podprle delo zadruga s primernimi podporami! G.

Požar v Kamnici.

Kmet ima svoje pridelke spravljene in v tem času se radi množijo požari. Naša gasilna društva so bila od četrtka sem že tretjič alarmirana. V nedeljo zvečer je nastal požar zopet v Kamnici. Gorelo je gospodarsko poslopje posestnika Simona Doška. Nevarnost je bila tem večja, ker je bilo vetrovno vreme. Na kraj nesreče so prihitela gasilna društva iz Kamnice, Pobrežja in Studencev. Prvo je začelo delovati društvo iz Pobrežja, ki se, odkar ima svoj gasilni avto, sploh zelo marljivo udeležuje na vseh goriščih.

Priklopljenje vozov.

Vozniki ne vedo, da je prepovedano po mestu voziti s priklopljenimi vozovi in čudijo se, če jih zadene kazen. Prepoved je pa iz prometnih ozirov nadvse umestna. Drugi, priklopljeni voz lahko na ovinkih vsikdar povzroči kako nesrečo.

Začetki Jugoslavije v Mariboru

VELIKA ZASLUGA ŽELEZNIČARSTVA. — SKOZI MARIBOR — MILIJON
VOJAKOV. — OD 29. OKTOBRA DO 17. NOVEMBRA.

Maribor, 29. oktobra.

Danes pred desetimi leti so se že razpršili bivši k. u. k. in k. k. vojaki po mestu in deželi. Vsi so se zavedali, da so »bivši«, domačini pa še niso bili tako daleč. Ne samo naši Švejski, tudi zadnji najprimitivnejši možje in fantje v uniformi so vedeli, da je od Avstrije samo še — uniforma. Ko so peklo vojnega gorja končali s pošastno vožnjo v domovino, je bila za njih Avstrija in njena zadnja faza — vojna — končana. Vojak, ki se je vrnil, je imel pa vse pomisleke: Kako to, da bi bilo konec stare mogočne države? — To ni konec, samo spremembe bodo! — samo kratek kategoričen odgovor: »Konec! Konec, konec Avstrije!«

Bivši vojaki so bili kvas naše nacionalne revolucije, v kolikor je je sploh bilo. Bili so najglasnejši svedoki, da je razpadla sila, ki se je zdela nezlomljiva. Legende o veljavi sablje do komisnega gumba so se razblinile v štirinajstih dneh v nič. Avtoriteta avstrijske sile je razpadla. Da so glasniki razpada in pogina avstrijskega boga Marsa sploh prišli domov, je velika zasluga našega železničarstva.

Že zadnjič je bilo omenjeno, kako srečno je železnica v mariborskem področju zmagala gigantske vojaške transporte. Sreča brez inicijative, brez vodilnih glav, uspehi brez načrtov in zanosov so pa alj bajke ali pa redki slučaj. Tega pri našem železničarstvu ni bilo. Že pred vojno so delovali pri železnici zaslužni nacionalni možje in vojna furija se je prva znosila nad njimi.

Leta 1907. sta prišla v Maribor uradnika Ivan Kejžar in Anton Petek, l. 1908. Ivan Kitak, pozneje Ferdo Soršak, Gustav Pavlinič, Gregor Jager, Mirko Rajh, Lojze Plantan in drugi. L. 1909. je bila v Mariboru že podružnica »Zveze Jugoslovanskih železničarjev«. Avstrija je dobro vedela, kaj ji preti od teh intelektualcev med železničarstvom in zato so bili med vojno zaprti, militarizirani in premeščeni pod strogo nadzorstvo Kejžar, Randl, Repič, Lukačič, Rajh, Badjura, Oset in drugi.

Faktični preobrat na železnici se je v Mariboru občutil ravno na današnji dan l. 1918. V Narodnem domu so imeli slovenski železničarski voditelji svojo tajno sejo, prej pa se je že vršila od Narodnega sveta sklicana seja, ki je povabila tudi železničarskega zastopnika. Vprašanje železnice je bilo sicer kot sedma točka dnevnega reda, zastopnik železničarjev je pa znal vse zborovalce pripraviti o veliki važnosti tega vprašanja. Malo pozneje je bilo še posvetovanje slovenskih železničarjev v Ljubljani. Iz Ma-

ribora sta se tega posvetovanja udeležila gg. Kitak in Mohorko. Tedaj se je ugotovilo, da je komaj okrog 400 slovenskih prometnih uradnikov — veliko premalo za slovensko območje in za slovensko železniško centralno oblast. Narodni svet je dne 1. novembra imenoval tedanjega revidenta g. Ivana Kitaka za začasnega vodjo vseh železniških poslov Maribora v okrožju do Pragerskega, Špilja in za Koroško. Pomočnik g. Kitaka je bil g. Ivan Zapečnik in oba sta dobila z Dunaja od tedanjega južno-železniškega ravnatelja ing. Prasnickerja dekret — brezplačnega dopusta za nedoločen čas, ker ne delujeta v smislu železniške uprave, marveč v smislu Narodnega sveta. Kratko sta odgovorila, da ostaneta službi železnici in Narodnemu svetu. Ko je bilo samostojno obratno ravnateljstvo južne železnice v Ljubljani in je tudi dunajska direkcija imela pri njem svojo besedo, so oba pri raznih napredovanjih dosledno prezrli.

Glavni naval vračujočega se vojaštva na železnice je trajal od 29. oktobra do 17. novembra. Ta dan so prihajali v Maribor zadnji sklenjeni vojaški vlaki, pozneje pa le še manjši transporti, bolniški vlaki, begunci in končno v najlepšem redu transporti češkega vojaštva. Češki transporti so imeli lastno osobje, lastno prehrano in zahtevali niso drugega kot lokomotive, katere so sami vozili.

Garniture velikih vojaških transportov so imele skoraj vse po 50 vagonov, odmerjenih za stanje vojnih bataljonov ali 1000 mož. Odpadlo bi tako na vagon po 40—46 mož. Vsi vozovi so bili pa prenapolnjeni. Vrnilo se je vanje po 70—80 vojakov, razven tega se je pa še spravilo na zavore in na strehe po 10 do 15 mož. Vozil je torej vsak tak vlak okrog 2000 mož in če računamo za čas od 30. oktobra do 17. novembra povprečno dnevno po 30 vlakov s transporti v vseh smereh, je prešlo skozi in v Maribor v teh dneh najmanj milijon vojaštva in vračajočih se vojnih ujetnikov, bezencev in internirancev. Najmanj ena tretjina teh ljudi od te ogromne poplave vojnega gorja in vojnih žrtev je dobila v Mariboru prehrano.

G. Kitak, ki je služboval v Mariboru, in njegov tovariš g. Mohorko, tedaj na Pragerskem sta naročila vsem postajam, naj opozorijo ljudstvo na kuhanje tople hrane — kake juhe — in na pripravljane pitne vode, da si vojaštvo v lakoti in žeji ne bo samo iskalo jedi in pijače. Ljudstvo se je lepo odzvalo temu pozivu.

Tako je naše železničarstvo izvršilo veliko človekoljubno in narodno delo.

dom se je odzvalo v soboto zvečer izredno mnogo odličnega občinstva iz Maribora in okolice. Zastopana so bila vsa civilna, državna, samoupravna in vojaška oblastva po svojih predstojnikih, mnogo delegatov pa so poslala tudi razna nacionalna društva. Lepe, slavnosti primerne govore so imeli predsednik JČLige nar. posl. g. dr. Pivko, predsednik Češkega kluba g. Fran Bureš, češkoslov. konzul iz Ljubljane g. dr. Resl, veliki župan g. dr. Schaubach, oblastni predsednik g. dr. Leskovar, podžupan mariborski g. dr. Lipold in zastopnik zagrebške JČLige g. Heinz. Na predlog podpredsednika domače JČLige g. dr. Reisman sta bili odposlani pozdravni brzojavki predsedniku ČSR Masaryku in kralju Aleksandru. Spored večera je krasno izpopolnil pevski zbor Glasbene Matice in pa vojaška godba z umetniškimi glasbenimi komadi. Godba je pod vodstvom kapelnika g. Svobode prvič zaigrala njegovo novo koračnico »28. oktober«. Slovesnost je zaključila prosta zabava ob sodelovanju Glasbene Matice in vojaške godbe.

Ljudska univerza.

Ljubljanski pianist, prof. Noč, ki nastopi turnejo v inozemstvo, bo koncertiral v petek, 15. novembra v veliki kazinski dvorani. Opozarjamo že danes na to prireditev domačega umetnika.

Mariborski in dnevni drobiž

Odlikovanje predsednika in podpredsednika češkega kluba v Mariboru

Jugoslovansko-češkoslovaška liga v Mariboru je že pred letom dni naprosila vel. župana v Mariboru, da priporoči vladu v Beogradu o priliki 25letnice Češkega kluba v Mariboru primerno odlikovanje velezaslužnih voditeljev Čehoslovakov, znanih nacionalnih in gospodarskih delavcev predsednika g. Franja Bureša in podpredsednika g. Ivana Knopa. Za odlikovanje se je zavzel tudi predsednik Saveza JČLig, minister n. r. Miša Trifunović. Včeraj popoldne je prejel poselovodeči podpredsednik Lige, dr. Reisman iz Beograda brzojavko, da je Nj. Veličanstvo odlikovalo g. Bureša in Knopa.

Vest o zaslužnem priznanju nesebičnega narodno-prosvetnega in gospodarskega dela češkima rojakoma in vsesplošno spoštovanima ter priljubljenima Mariborčanoma bo vzbudila gotovo v vsem mestu in širši javnosti splošno odobravanje in zadoščanje. Nas veseli to odlikovanje tem bolj, ker vidimo v njem akt posebne pozornosti naše države napram izrazitima češkoslovaškima javnima in nacionalnima delavcema pri nas ter obema gospodoma k res zaslužnemu odlikovanju, katero ne smatramo samo kot golo formalnost, prav iskreno čestitamo.

Prvo gostovanje marib. gledališča v Ptuj bo v ponedeljek 5. novembra. V pripori se Jonesova klasična opereta »Gejša«. To bo prva od 15. predstav v abonmanu. V interesu publike se priporoča, da se čim več ljudi abonira, ker uživajo na ta način znaten popust od večernih cen, na drugi strani pa zasigurajo stalno in dobro gledališko sezono.

Umrli je

v nedeljo zjutraj 62letni zasebnik Martin Grossmann. Pogreb bo jutri ob 17. uri iz mrtvašnice mestnega pokopališča na Pobrežju. Pokojniku večni pokoj, rodbini sožalje.

Komunistični tisk.

Če se najdejo kake komunistične brošure, je režimu dobrodošlo, da ima izgovor za razne ukrepe, ki so v zvezi samo s politikom ne pa z rednimi pozitivnimi zakoni. Včeraj se je tako ustreglo tudi v Mariboru: V Smoletovi ulici so našli bajé 12 kg izvodov »Srpa i čekiča«, komunistične periodične tiskovine, ki izhajajo nekje v inozemstvu. Kot odgovorna za ta komunistični »materijal« so aretirali nekoga Aleksandra Kropiča in Marijo Breznik. Aretiranca sta izjavila, da sta hotela ves ta papir sežgati, kar je dovolj verjetno, ko se pri volitvah in tudi drugače dovolj jasno kaže, da je komunistična nevarnost pri nas — bajka.

Žalostna smrt bolnega očeta.

Že 22. tm. je prijavila na policiji Obrođu stanujoča gospa Marija Tomšič, da je njen mož odšel od doma in da se boji zanj, ker je živčno težko bolan. Franc Tomšič, star 54 let je moral radi težke živčne bolezni zapustiti železniško službo ter iti v pokoj, kar je bil krut udarec za devetčlansko družino z malimi otroci. Mož je zadnje čase vedno hujše trpel in bil je ves obupan. Policija je pozivedovala za njim brez uspeha. Včeraj ob poldveh popoldne je pa med stalnimi ribiči na dravskem bregu pod klavnico g. Fran Žižek s svojim trnekom ujel nekaj težkega. Ko je potegnil, se je pokazala — roka iz vode. S pomočjo drugih ribičev in policije so utopljenca izvlekli na breg. V njem so spoznali nesročnega Franca Tomšiča. Po truplo sodeč se je nesrečnež takoj, ko je odšel od doma, vrgel v Dravo. Okrog pasu si je privezal dva težka kamna. To je gotovo tudi vzrok, da je truplo obstalo na kaki pečini ter ni splavalo po Dravi.

Nesreče pri delu.

V Spodnjem Ložu si je železničarjeva soproga Terezija Breclj na njivi poškodovala desno roko. — V Sp. Poljskavi je pa pri pobiranju sadja šletna Kristina Keršič padla tako nesrečno, da si je zlomila desno nogo. — V Stanovskem si je posestnica Francka Kamenik zlomila levo roko. Tudi ona je padla na njivi. Vse tri ponesrečenke se zdravijo v bolnišnici.

Geraldý: Robert in Marijana

Girl, velepodjetnik, velebankir, trusti, sindikati, zmedeni pojmi o življenju, špekulacije, sebičnost, fantazija, polomi nazorov, polomi špekulacij, hinavščina, kreg — vse to se meša v Geraldýjevi (francoski) igri »Robert in Marijana«. Zdravi so samo mati, sluga in tipkarica, dobro je pa, da se vse konča s karto v — Braziljo. Bogve, zakaj so to sem pri- vlekli. Kaj naj bi nas zanimalo, ko o vglotitvi in doživetju itak ni govora? — Mar nazori bogatega dekleta, ki se razume samo na konje, avtomobile in salone? Da naj bo zakonska zveza predvsem ali samo ljubezensko uživanje in da naj se razide še na višku, da ne bo padanje navzdol, to je sicer pozitiven nazor, a ni vreden, da se obravnava. Istotaka vsakdanost je tudi zaposlen mož in žena, ki za to nima nobenega smisla.

Podjetnik-tehnik Robert je bil g. Skrbinšek, bankir — njegov prijatelj pa g. Rakuša, ki je tudi režiral. Pojavila sta se kot nekaka sportnika in se je dalo šele izgovorjenja uganiti, kaj naj bo eden in kaj drugi. G. Skrbinšku je bilo vsaj dano, da je lahko dobro igral slabo stvar v drugem dejanju, g. Rakuša pa še celo te prilike ni imel. — Zaljubljeno gril in poznejšo Robertovo ženo Marijano je igrala gdč. Starčeva. Ob njenem dobrem okusu in rutini za maskiranje, kar se je tudi tokrat pokazalo tako dobro v II. in III. dejanju, je gotovo, da je imela glede obleke v I. dejanju slabega svetovalca, ki si je domišljeval, da bo dama v hlačah in škornjih dvignila plehko — vsakdanjo stvar. Igrala je jako dobro. Vred njene uloge in igre je bila stvar znosljiva. Lepa oaza cele pustinje je bil razgovor Marjane in Robertove matere (gdč. Kraljeva) v II. dejanju.

Neprijetna stvar je imela še neprijetne namečke: soba je bila svetlejša od solrčne pokrajine, v katero je bila odprta skoraj cela stena, neki čudni stebri in draperije, prti na — pisalnih mizah velepodjetnikov, eni so izgovarjali imena francosko, drugi slovensko itd.

Dobro je bilo, da sta se Robert in Marijana kar naenkrat zopet sporazumela in da se je on v objemu spomnil, da radi svojih ponesrečenih špekulacij lahko še piše po pomoč nekam v — Braziljo.

Koncert Cassadó

V četrtek zvečer smo imeli redko priliko uživati prvovrstno glasbeno umetnost. Koncertni biro Glasbene Matice je aranžiral koncert svetovnega virtuozna na vijolinčelu — Gaspar Cassadó. Nestrojno smo čakali nanj. Zanimanje je bilo vsesplošno, kar se je pokazalo tudi pri koncertu, kajti dvorana je bila skoraj vsa zasedena od odličnega občinstva in je Cassadó ves večer pravcato kraljeval. Delil nam je hrano, najizbranejšo iz neizčrpiljivega bogatstva muzike in mi smo bili zamaknjeni v čarobne zvoke, ki jih je proizvajal na vijolinčelu. Slišali smo tožbe srčnih bolezni, vriskanje radosti, lhtenje, porednost, plakanje, smeh, skratka ona glasba je vedrila naš mračni duh. Cassadó nas je očaral s svojo valovito in elegantno igro v liniji in frapiral nas je v trenutkih velikega razmaha. Izrazita, takorekoč nedosegljiva interpretacija klasičnih skladb (Frescobaldi: Toccata in Boccherini: Adagio et allegro), karakteristična izvedba Griegovih sonate op. 36, delikatnost v podajanju Beethovnovih varijacij so nas ravno tako zadivile kakor temperamentnost v Granadosovem Intermezzo, Moszkowskega Guitarre in zlasti v Dunklerjevem Caprice Hongrois. Umetnik, ki je vsled svoje vsestranske dovršene tehnike mogel svojim interpretacijam dati krepkega življenja in zaokrožno formo, je imel fino spremljevalko na klavirju v osebi pianistinje Berte Jahn Beer, in sta bila oba, — v prvi vrsti on seveda — deležna najburnejših izrazov simpatij in navdušenja s strani občinstva, tako da je izven programa dodal še Chopinov Nokturno Es in Popperjevo Mazurko. Občinstvo je bilo praznično razpoloženo in je le težko odhajalo.

Mariborsko gledališče

REPERTOAR:

Ponedeljek, 29. oktobra. Zaprtó.
Torek, 30. oktobra ob 20. uri. »Jesenski manever«, ab. C. Prvič. Gostovanje gdč. Lubejeve.

Sreda, 31. oktobra ob 20. uri. »Jesenski manever«, ab. A. Gostovanje gdč. Lubejeve.

Gostovanje gdč. Lubejeve v Mariboru. Bivša priljubljena dolgoletna članica marib. gledališča, sedaj subreta beograjske operete, gdč. Marica Lubejeva, gostuje v torek, 30. in v sredo 31. oktobra v opereti »Jesenski manever«.

Pri predstavah »Jesenskega manevra« se je na plakatih vrnila pomota. Vloge ritmojstra Emmericha namreč ne igra g. Nakrst, temveč g. Rasberger.

Češkoslovaško sluje v Mariboru

V vrsto najlepših prireditev, ki so se vršile te dni po naši državi v spomin ustanovitve češkoslovaške republike pred desetimi leti, spada tudi mariborska svečanost, ki se ji je pridružila še proslava 25letnega obstoja Češkega kluba v Mariboru. Vabilu JČLige in Češkega kluba na svečano proslavo v Narodni

Novo čudo na zdravstvenem polju

»HALA« OBSEVALEC Z DOLGIMI VALOVNIMI ŽARKI, IZDELAN PO NAČRTIH RÖNTGENOLOGA DR. MÜLLERJA V DRAŽDANIH.

V novejšem času igra pri zdravljenju najrazličnejših bolezni jako veliko vlogo obsevanje z različnimi svetlobami in toplotnimi aparati, ki v veliki meri pripomorejo bodisi le k lajšanju bolečin, bodisi k popolnemu ozdravljenju dotične bolezni. Semkaj spadajo razen drugih v prvi vrsti röntgenovi in radio-žarki ter višinsko solnce povzročujoča kremenovaluč. Pobudo k zdravljenju s kemično ali le toplotno delujočimi žarki je pa dalo zdravniški vedi brezdvomno prepričanje, da že navadni solčni žarki, osobito v višinah, vplivajo jako blagodejno na gotove bolezenske pojave na človeškem telesu. Pri obsevanju z imenovanimi napravami pa prihajajo žalibog v poštev mimo zdravju koristnih učinkov, nevarni in zdravju škodljivi stranski učinki, tako na primer pri röntgenovih žarkih njihova organe uničujoča sila in pri aparatih, ki proizvajajo ultra-vijoličaste žarke, njihov kemično, jedko-pekoči učinek, sile, ki so celo eksperimentatorje in zdravnike veččake mnogokrat občutno poškodovale in jih spravile celo v prerani grob, kar zdravniški vedi nikakor ni bilo v korist.

Po načrtih röntgenologa prof. dr. Müllerja v Draždanih izdeluje sedaj nemška industrija nov aparat »Hala«, obsevalec z dolgovalovnimi žarki, ki prekaša po svoji učinkovitosti in do skrajnosti enostavno lahko in popolnoma nevarno manipulacijo vse dosedanje slične obsevalce. Aparat je v Nemčiji že od 1. 1925. v rabi in pričajo o njegovih naravnost čudežnih vrtilinah svetovnoznaniz zdravniški zavodi in kapacitete na medicinskem polju, kakor n. pr. bolnica za

vratne, nosne in ušesne bolezni v Berlinu, okrajna bolnica v Berlin-Lichterfelde, bolnica cesarice Avguste Viktorije Berlin-Lichtenberg, razni medicinski in sanitetni svetniki, nebroj praktičnih zdravnikov in zobozdravnikov v Nemčiji in v avstrijski republiki.

Na lajka napravijo poročila o zdravljenju s »Hala« aparatom naravnost učinkovit, kakor da bi bilo prišlo človeštvo v posest čudodelnega korenčka, ki se je dal po srednjeveških nazorih s pridom vporabljal kot nekako univerzalno sredstvo pri vseh boleznih. Zadevna izpričevala govore ponovno o popolnem ozdravljenju bodisi že po enkratnem, 6—10 minu trajaajočem obsevanju ali pa po večkratnem, tudi kratkotrajnem obsevanju; so to bolezni, ki so se le z dolgotrajnim, dragim in za pacienta do skrajnosti mučnim zdravljenjem dale odpraviti, mnogokrat pa tudi ne. Navedeni naj bodo le nekateri primeri: trganje v glavi, katar in vnetje srednjega ušesa, zobobol, trganje v vratu in hrbtu, revma tistem v sklepkih in drugih delih telesa, vnetje reberne mreže, bolečine in vnetje na jetrih, ishias, kožne bolezni (psoriasis), posledice prehlajenja v vratu in grlu, tuberkuloza v začetnem stanju itd.

Zanimivo pa je predvsem dejstvo, da se ne nahajajo ti aparati v devetih deželah, pač pa da imamo »Hala« aparate že tu v Mariboru in da se jih s pridom in veliko vnemo poslužujejo že nekateri tu kajšnji gg. zdravniki (tudi zobozdravniki), ki so se že prepričali o naravnost čudodelni moči tega obsevanja in so vzhičeni po presenetljivih uspehih s tem zdravilnim sredstvom.

Ponarejena prazgodovina

GLOZELSKA KOMEDIJA. — KONEC VELIKE SLEPARIJE.

Učenci starinoslovci in zgodovinarji so bili poleg velikega števila običajnih smrtnikov dolge mesece zapleteni v tragikomično afero, ki ima svoj izvor v vasi Glozel blizu Vichy-ja na Francoskem. Razpravljalo, prepiralo in pravdalo se je, ali so v tej vasi najdene starine prístne ali ponarejene.

Mladi kmet Emil Fradin je našel nekega dne gravirano opeko. Obvestil je o tem okrajnega zdravnika Morleta in oba sta se z občudovanja vredno spretnostjo lotila izkoriščanja teh najdenin. V tisk sta dala brošure, v svet sta na vse strani razširila vesti o velevažnih predzgodovinskih najdbah, ustanovila sta muzej, določila mu visoko vstopnino in v silno spretni režiji sta izzvala znanstveni boj o prístnosti glozelskih izkopanin. Stvar je čudovito naglo postala čudovito važna. Razvil se je boj za dosedanje prehistorične znanstvene teorije in proti njim. Prístnost glozelskih izkopanin bi morala ovreči celokupno predzgodovinsko znanost.

V nekatere kose opeke je bilo vrezanih dvajset črk feničanskega alfabeta in to je bila prava goreča baklja, vržena med svet zgodovinarjev in starinoslovcev. Nastalo je vprašanje, če ni bila pred feničansko še starejša — glozelska kultura in če je abeceda, kultura prišla sploh od vzhoda.

Od vseh strani so romali učenjaki v Glozel in naenkrat sta bila dva tabora: glozelski in antiglozelski. Učenjaki so se strastno zagrizli v svoja vprašanja in prišlo je do grotesknh teoretičnih in osebnih spopadov. Vodja pro-glozeljancev je bil zgodovinar Salomon Reinach, ki je takoj vzel Fradina in njegov muzej pod svoje varstvo. Mož je bil gotovo zelo učen, imel je pa to smolo, da se je že pred leti nesmrtno blamiral s — saitafernsko tlaro. Uprava Louvre-ja je kupila to zgodovinsko rariteto na njegovo priporočilo in strokovnjaško oceno za 10.000 zlatih frankov, pozneje se je pa izkazalo, da je tlaro napravil neki rumunski slepar in da ima samo malo materialno vrednost.

Znanstvenemu sporu o prístnosti po Fradinu »najdene« opeke iz predzgodovinske dobe je pa napravil konec od-

ločni in smeli korak policije. Policija je prišla nekega dne nepričakovano v muzej ter našla prazno opeko in vse priprave za graviranje.

Fradina in tovarišev pa še to ni ugnalo. Mladi praktik je takoj zopet našel svoje ravnotežje in izjavil je, da je policija, ki je izvršila preiskavo v njegovi odsotnosti, delala gotovo po naročilu nasprotnikov in da je bilo vse, kar se je našlo v dokaz sleparije, — podtaknjeno. Njegov muzej je ostal odprt in bilo je toliko obiskovalcev, da so otvorili stalno avtobusno progo iz Vichy-ja v Glozel. Mož je v dveh letih obogatel.

Policija pa pred toliko predrznostjo ni kapitulirala in poskrbela je, da so glozelske »starine« z vsemi čudnimi okolnostmi prišle pred sodišče. Sodišče je nekaj časa tajno vodilo preiskavo, končno je pa poslalo v Glozei svojega izvedenca profesorja Beyle. Ta je s kemično analizo vse, sploh vse spoznal za sleparijo.

S tem je glozelska komedija zaključena, samo razne tožbe med starinoslovci, ki so se radi nje hudo skregali, se morajo še izteči.

Lokavost žene

Nad vse zanimivo ugotovitev beleži napuljska policija od nedavna. Iztaknila je neko damo, ki je živela celih 22 let preoblečena v moškega. Kaj jo je napotilo k temu čudnemu načinu življenja? Nič drugega kot ljubezen do nekega bogatega tovarnarja, ki je bil že oženjen in je imel več otrok. Concetta Daneo ni imela druge možnosti za skupno življenje s svojim ljubavnikom, kakor da se je preoblekla in dobila kot moški službo v tovarniški pisarni. Miroljubni tovarnar ni hotel delati zgage v sožitju s svojo soprogo ter je pristal na preoblečenje Concette. Tako je živela ta dama, ki je danes stara 52 let, celih 22 let skupaj s poročenim možem, za kar prava žena ni ničesar vedela. Zakoniti soprog je mož celo še predstavil ljubico kot svojega najboljšega prijatelja iz deških let. Kaj je po tej neprijetni ugotovitvi napravila zakonska žena oziroma mož, poročilo iz Napulja ne pove.

Sport

Maribor—Železničar 6:1 (3:0)

Prvo svojo letošnjo prvenstveno tekmo je odločil ISSK Maribor brez težave v svoje korist. Zmaga 6:1 (3:0) nad Železničarjem je popolnoma zaslužena. Naš prvak je dal igro precizne kombinacije, ki jo je topot zaključevalo prepotrebno in uspešno streljanje na gol. Jako dobro vigranemu in enotnemu moštvu je postala dobra tehnika že takorekoč samo ob sebi umljiva lastnost. V napadu se je poskusil Kirbiš, ki pa je moral radi poškodbe Unterreiterja (ki je zastopal njegovo mesto) nazaj v svojo funkcijo. Unterreiter je utegnil ostati potem samo še na krilu.

Železničarji, ki so morali nastopiti brez Pavlina, so bili požrtvovalni; njihovi pasi pa so premalo precizni. Moštvo je imelo v Wagnerju, Frangešu in Polaku najboljše moči. Tudi Pezdicka na krilu je treba omeniti. Ostali so bili kot rečeno s požrtvovalnostjo pri stvari, niso pa se mogli uveljaviti napram precizni nizki igri Maribora.

Za Maribor so igrali: Geuer, Koren, Tonček I, Hreščak I, Unterreiter, Prevo, Tonček II, Vodeb, Kirbiš, Hreščak II, Pepček. Za Železničarja: Mahajnc, Wagner, Bauer, Vogrinec, Frangeš, Stauber, Pezdickék, Kristl, Polak, Kopčič, Jurko.

Kratek potek igre: Maribor napada. Kirbiš doseže v 3.' vodstvo za svoje barve. Hreščak ustvari v 7.' stanje 2:0. Železničar silno pritiska, toda brezuspešno. Maribor je v premoči in doseže v 40.' tretji gol iz enajstmetrovke. Koti 3:3. — Po odmoru je Maribor v stalni premoči. Nasprotnik se mora zadovoljiti le s posameznimi prodori. Pepček zabije v 3. in 7.' dva efektna gola. Tonček II postavi v 25.' stanje 6:0. V 35.' zabije Kopza Maribor. Sodil je objektivno in dobro za Maribor. Sodis je objektivno in dobro g. Mohorko.

Svoboda—Ptuj 3:2 (1:2)

Včerašnjo prvenstveno tekmo je odločila Svoboda zaslužno v svojo korist. V prvem polčasu je bila Svoboda v lahki premoči, a je kljub temu dosegel Ptuj vodstvo 2:1. Gola sta rezultirala za Ptuj iz enega prostega strela in ene enajstmetrovke. Za Svoboda je bil uspešen

Eferl. Po odmoru je Svoboda, ki igra z vetrom, v stalni premoči in doseže po dveh enajstercih, ki ju je zakrivil branilec Peer, še dva gola. Pri Ptujju omenjamo vratarja Hamelarja, branilca Strassa in srednjega napadalca Preloga. Moštvu še manjka potrebne skupnosti. Svoboda kaže od tekme do tekme lep napredek. Sodil je jako dobro g. Frankl.

Maribor ml.—Železničar ml. 6:2 (3:1)

Prvenstvena tekma mladim gornje dvojice je nudila jako lep in zanimiv sport. Povdariti je, da je dosegel Maribor tri gole iz lepo streljanih kotov. Povečano pažnjo tem kazenskim strelom je tudi prvim moštvom resno priporočati! Pri Mariboru sta bila krilska vrsta in zlasti napad jako dobra. Odlikovali sta se obe zvezi. Sodil je g. Nemeč.

Slovanske igre v Pragi

Slovanski nogometni turnir v Pragi je dal naslednje rezultate: v soboto Jugoslavija—ČSR amaterji 3:1 (1:1), ČSR profesionali—Poljska 3:2 (2:0); v nedeljo ČSR profesionali—Jugoslavija 7:1 (1:1), ČSR amaterji—Poljska 1:0 (1:0). Včeraj je bilo na tekmi blizu 20.000 gledalcev. V reprezentanci Jugoslavije so bili sami srbski igralci, ker so Hrvatje odklonili sodelovanje.

Ferenczvaros—Rapid 7:1

V prvi finalni tekmi za srednjeevropski pokal sta se srečala včeraj v Budimpešti domači Ferenczvaros in dunajski Rapid. Gostje so bili grdo poraženi 1:7 (0:3). Gledalcev 20.000.

Ljubljana: Primorje—Jadran 6:1 (5:1), Ilirija—Hašk 5:4 (2:3).

Zagreb: Železničar—Croatia 2:0 (2:0), Viktorija—Derby 5:0 (1:0).

Gradec: Hakoah—Sturm 2:0 (0:0), Sportklub—Ostmark 3:0 (1:0).

Dunaj: Avstrija—Švica 2:0 (2:0). Tekma za evropski pokal. 42.000 gledalcev. — Avstrija II. raz.—Madžarska II. raz. 1:1 (0:0). 30.000 gledalcev.

Krakov: Dunaj—Krakov 2:1 (1:0).

Bengrad: SokoBusk 3:0 (3:0).

Budimpešta: Hungaria—Kispest 2:1 (1:1), Sabaria—Bastya 2:1 (0:1), Somo-gy—Bočkay 3:0 (1:0).

Neobljudena zemlja

ZEMLJA NI PRETESNA. — DOV O LJ JE PROSTORA IN HRANE.

Večji del človeštva — nad dve tretjini — živi tesno skupaj le na treh delih zemlje: v Srednji Evropi, Vzhodni Indiji in v enem delu Kitajske. Radi tega so velikanska področja kakor Kanada, Sibirija, večji del Južne Amerike, Sahara, del Sudana in večina Avstralije komaj obljudena.

Ko pride v Srednji Evropi na vsak kvadratni kilometer okrog 150 do 200, v nekaterih pokrajinah Kitajske celo do 1000 prebivalcev, pride v drugih področjih na več in celo na stotine kvadratnih kilometrov komaj po eden prebivalec.

Od šest velikih nenaseljenih področij imajo štiri tople, dve pa mrzlo podnebje. V Kanadi in Sibiriji je zima zelo ostra in dolga, povprečna temperatura je 30 do 40 stopinj, s tem se pa družijo silni snežni zameti in viharji. Kolonizacija, ki se v Kanadi tako naglo širi, pa dokazuje, da se zdravi ljudje v kratkem času na novo podnebje tako navadijo, kot bi bili tam rojeni.

Dežela ima tudi tri velike zaklade. Prvi zaklad je kožuhovina, drugi pa pšenica. Kanada je že danes kljub maloštevilnemu prebivalstvu eden od največjih producentov pšenice na svetu. Koliko bo premogla na tem polju, ko bo imela enkrat številnejše in agrarno izšolano prebivalstvo, se ne da danes niti presoditi! — Tretji zaklad so pa smrekovi gozdovi. Njihovo izkoriščanje še ni niti pričelo. Ko bo enkrat v teku, bo pravi prvirat na lesnem tržišču in v lesni industriji. Veliki gozdovi so tudi v Sibiriji, samo da so tam še večji zaklad rude.

Posamezne pokrajine zapada Zedinjenih držav so sicer tudi nenaseljene, toda one ne pridejo v poštev za večjo obljudenost, ker imajo premalo prirodnega bo-

gasstva. V največjem nasprotju od teh pokrajin so pa oni deli zemlje, ki so najplodnejši, najbogatejši, pri tem pa neobljudeni. To so n. pr. deli Južne Amerike, ki so še na pragozdni stopnji. Če bo en del tega ogromnega področja obdelan, bo dovolj žita za vse ljudi.

Tri velika področja bodočnosti so: Sahara, Južna Afrika, Avstralija. Odvisna pa ni ta bodočnost samo od možnosti, če se bodo ljudje klimi tako lahko prilagodili kakor v mrzlih krajih, temveč tudi od tega, če se bo dala izvesti dovoljna oskrba z vodo. To veliko in važno vprašanje se že skuša rešiti na razne načine. Mnogo se je že doseglo, prava rešitev problema še pa ni najdena. Če se posreči, bo nastala iz puščav druga Kalifornija in največja žitnica.

Včasih se dzi, da je zemlja ljudem pretesna in premajhna. To je samo na videz. V resnici je velik del nenaseljen in samo tehnična rešitev je še potrebna, da se orjaška področja odpro ljudem in produkciji. Dovolj prostora in dovolj hrane je za vse ljudi na zemlji.

Uitez — opičje brače

Angleškega prestolonaslednika je na njegovem potovanju po Afriki doletela izredna čast. Ko je danes v Ugando, mu je krščanski kralj Toto izročil najvišje čestitovanje, katero morejo podeliti afrikanški kralji. Red obstoja iz krojne, v kateri so rdeči in modri dragulji ter perje papige. Na obeh straneh krojne vise dolge bele opičje brače. Razen tega čudnega odlikovanja je dobil princ tudi meč, »da ščiti narode« ter sulico in ščit iz telečje kože, »da obvaruje državo propasti«.

Prebivališče izobčencev

(Božva).

Od tedaj so ubogi muslimani v posmeh in vedno draženje navihanim smolarijem. Neredko se zgodi, da seže pobožni Turak z roko v žep, a jo takoj z velikim sindrom potegne ven, zakaj otipal je v žepu kožico od — slanice (ostanek nedeljskega priboljška), ki mu jo je bil kristjan skrivaj spustil v žep.

Včasih prejmejo od mojstra »sumlji ro« usnje za krpanje. Skrbno ga vohajo in se v dvomih povprašujejo med seboj: »Kaj meniš, ali ni morda svinjsko?« In če dožene, da je svinjsko, jih rihče ne pripravi, da bi prijeli ta »gnus« v roke. Dobi se med njimi bela vrana v osebi kakega cigana, ki se je izneveril koranu in okusil n. pr. s svinjsko mastjo zabeljeno jed ali celo použil košček svinjskega mesa. Takega očitno prezirajo in zaničujejo. Neki bosanski cigan, živahen in izkuščen, se je bil navadil v kaznilnici krščanskih jedi, ki so mu prav dobro tekale. Trdil je, da se bolje počuti po njih kot po muslimanskih, z lojem zabeljenih. Pa so njegovi sorodniki nekako zvedeli za to in so mu pisali, da je izbrisan iz rodbinskega imenika in naj se po končani kazni ne vrne mednje, ker se je baje že skoro čisto »pokristjanil«.

Med kaznjenci je trenutno tudi šest protestantov, ki jih vsako leto večkrat obišče duhovnik njihove veroizpovedi.

II.

Poleg cerkve je za vzgojo kaznjencev najvažnejši činitelj šola, ki vrši vzgojno in izobraževalno delo hkratu. Žal, da se šolskega pouka ne morejo udeležiti vsi kaznjenci, marveč samo oni iz samotnega zapora, ki krajšajo kazen. Bivši, a še vedno veljavni avstrijski zakon o kazenski izvršitvi določa, da smejo tisti kaznjenci, ki vrše kazen prikrat v kaznilnici in od katerih je pričakovati poboljšanja, priti v samotni zapor, kjer se jim do treh let štejeta dva dneva za tri. Taki obiskujejo potem tudi zavodno šolo. Kaznjencem skupnega zapora obiskovanje šole ni dovoljeno.

Kaznilniška šola ima vsa navidezna znamenja kake javne osnovne šole. Pouk, ki se vrši za odrasle vsak torek, če-

trtek in soboto od 8. do 11. ure, obsega računstvo, slovenščino, zemljepis in zgodovino ter naravoslovje. Učenci so razdeljeni v dva oddelka. Z višjim oddelkom obravnava učitelj snov, kakršno predelujejo v višjih razredih osnovnih šol. Iz nižjega oddelka se rekrutirajo ob sklepu šolskega leta kandidati za višji oddelk. Izredno marljivim se dovoli prestop že v polletnem zaključku. Je pa precej takih, ki »vztrajajo« v prvem oddelku ves čas obiskovanja šole. V svojih letnih šolskih poročilih navaja kaznilniški nadučitelj, da dobiva vsako leto slabše učence. Nekateri prihajajo z naravnost presenetljivim pomanjkanjem temeljnega znanja. O tem sem se imel priliko sam prepričati, ker sem pomagal v šoli.

Pred seboj sem imel mladeniča tri in dvajset let, svežega kot rosa, bistrih oči in živahnih kretenj. Izvršil je štiri razrede osnovne šole. Pa ga vprašam, koliko je sedemkrat osem. Ni vedel. Šestkrat tri? Tudi nič. Osemkrat dve? Takisto nič odgovora. Izgovarjal se je, da je pozabil. Štirinajst dni je trajalo, da si je za silo »osvečil spomin« na pošteevanko, pa sem mu moral groziti, da ga pokazem vsej šoli, če se je ne bo naučil.

Enaindvajsetletni Prekmurec, zastaven, čeden fant, ki je prinesel v kaznilnico 12 let radi roparskega umora, je 7 let obiskoval šolo, pa se ni znal podpisati. Predstojniki so dvomili o njegovi nepismenosti in domnevali, da se je iz kateregakoli razloga potajil. Par tednov sem se mučil z njim in obupal nad njegovo zabitostjo. Posamezne črke sem mu vtikal v glavo, a zlogovati se nikakor ni mogel navaditi. Namesto »in« je čital »ni« in narobe. V tem je bil ženjalno dosleden. Ko je videl, da mi zmanjkuje potrpežljivosti in da naravnost trpim radi njegove trdote, sem se mu menda zasmilil in jel je hlastno »čitatiti«, tako da si je kar izmišljeval posamezne zloge, ki niso bili nikjer napisani in jih je zgovarjal brez vsakršne zveze. Sumil sem, da se mu blede in sem ga pustil, da si je odpočil. Trudil se je namreč tako, da je imel vse znojno čelo. Nekega dne pa se mu je nenadoma odprlo in začel se

je učiti kot najbolj nadarjeno dete. Danes je že iz vode. Čita in piše, da je samega sebe vesel. Hvaležno je zardel, ko sem ob neki priliki pokazal višjemu ravnatelju njegov zvezek, kamor je prepisoval iz abecednika.

Tudi najbolj znane stvari iz drugih predmetov, ki jih razlaga nadučitelj prvemu oddelku, so z redkimi izjemami za vsakega novince španska vas. Navadno slede poljudni in karmoč izčrpnji razlagi z vidnim zanimanjem in marsikdo kmalu prizna ter pove, kakšen nevedež da je. Ker so to večinoma zreli, ali vsaj več kot napol zreli ljudje, ki se morejo zavedati koristi šole, navadno s pridnostjo in voljo dosežejo prav lepe uspehe in tako nadomestijo, kar so v otroški dobi zamudili. Očiten lenuh se med njimi le redko pojavi. Ne morejo pa zato, če so nekateri manj nadarjeni od drugih.

Ta smotrna zaposlitev duha, ki je usmerjena v stremenje po izobrazbi, pripravi ugodna tla za nadaljno preosnovno popačenih človeških narav. »Omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci«, bi smeli napisati na šolski prapor kaznilniškega učitelja, ki je znal spretno izkoristiti duševni nastroj svojih učencev in je med šolsko snovjo razpredel nit tistega vzgojnega namena, ki ga nova kaznilniška šola prav za prav ima. Velja namreč tem padlim siromakom razložiti, v kakšnem načinu življenja jim bo pridobljeno znanje najbolj koristilo. In tu se odpre široki nivoju etične vzgoje, ki jo nudi kaznilniška šola vsakemu kaznjencu, ki se želi dvigniti iz zablod svoje preteklosti in preiti v novo življenje.

Odkar so potavzgoje vobče odločno krenila k načelom spoznanja, je tudi kaznilniški vzgojni sestav dobil bistveno drugačno obliko. Stari, reakcionarni zakoni kazenske izvršitve se rušijo in prestajajo kot zastarele dogme, z njimi se unikajo polagoma tudi metode in sredstva nekdanjih strahot, ki so se dogajale po ječah. Nekdaj neizprosni »moraš«, ki je veljal v vseh pojavih kazničenčevga »kesa« in »poboljševanja«, se je ohranil le še v svojem fizičnem vplivu; v vsa kem drugem oziru pa ga je izpodrinil svobodni »hočeš«. Ta »hočeš« pa se ne da priučiti, ampak samo privzgojiti, zakaj preden je mogoče govoriti o resničnem, trajnem poboljšanju, mora kaz-

njenec v ječi občutiti zavest, da je — svoboden.

Pota, ki vodijo k temu smotru, so dostikrat strma, polna dvomov in omahovanja. A kaznilniški učitelj je na tej poti vodnik, ki z visoko dvignjeno plameničo ljubezni in modrosti vodi blodne duše iz prepadov vedno više na goro popolnega spoznanja in zanesljivega ozdravljenja. Kaznienci čutijo, da jih dobrohotne učiteljeve besede vlečejo iz močvirja zmot in strasti, čutijo, kako v njihovih srcih poganjajo nove, sveže kalice, kako se pogrežajo v njih templji demonov in rastejo nove, svetlejšje stavbe. Z zanimanjem gledajo počobe življenja, ki jih z veščo, izkušeno roko čara pred njihove duše blagi mož. Spoznavajo, da so v svoji preteklosti hodili mimo teh podob, a jih niso opazili, ker so bile njihove oči zastrte s kopreno pohujšanja in zla. Tu, kjer so omejeni na skrajno solidnost in preprostost življenja, se jim vidijo prikazovane ljudske strasti kot mrke, ostudne pošasti, prežeče na popotnike, ki romajo skozi življenje. Tu, kjer jim je odvzeta vsaka možnost, da bi zdrknili s tira strogega hišnega reda, ki je zanje obenem nujno pravilo vsakdanjega enoličnega življenja, uvidevajo, koliko življenjskih navad in razvad so imeli na svobodi, ki bi jih bili ob neznanem samozatajevanju v svojo lastno korist prav lahko pogrešali.

(Dalje prihodnjic.)

Milijonski dobitek

je zadel v Parizu neki delavec francoskih državnih železnic, z imenom Mangin. Zadel je namreč glavni dobitek državne razredne loterije v znesku 1.000.000 frankov. Izredna sreča mu je tembolj dobrodošla, ker se mora tudi njegova žena preživljati s težkim delom v tovarni in se je vrh tega njegov edini sin pred kratkim pri neki nezgodi tako težko poškodoval, da so mu morali odrezati eno nogo.

Nežen migljaj.

Lopov: »Prosim lepo, milostivi gospod, za malo miloščino. Jaz sem namreč brezposelni bivši delavec v kamnolomu in nimam drugega v žepu kakor nekaj potrebnih dinamitnih patron...«

Malik oglasi, Malik oglasi v posebnem delu in se objavlja vsak dan v vsaki številki. Najmanjši znesek Din 10.—

Mali oglasi

Zemlja, dopisovanje in oglaševanje v vsaki številki. Najmanjši znesek Din 10.—

Električne inštalacije

popravila, svetilke, likalnike, motorje, aparate, elektro blago po konkurenčni ceni pri Ilič & Tichy, Maribor, Slovenska ulica 16. XX.

Suha bukova drva,

premog, kolobarji in vsakovrsten rezan les najceneje pri Piščancu na Državni cesti. 1872

Meblovano sobo

v pritličju s posebnim vhodom oddam takoj. — Gosposka ul. 46. 2037

Grozdje »Izabela«

na prodaj — kg 4 Din. — Studenci, Slomškova ul. 17. 2030

Kompletna spalnica

na prodaj. Vprašati v trgovini Penko, Gosposka ulica 46. 2067

Trgovinska družba sprejme

dobro in vestno pisarniško moč, izurjeno v strojepisju in večšo popolnoma slovenskega, srbohrvaškega in nemškega jezika. Nameščenje traja samo do 31. decembra 1928. Nastop službe takoj. Plača po dogovoru. Naslov v upravi lista. 2068

Samo Din 26—28 plačate

za podplatanje ženskih čevljev in Din 22—38 za podplatanje moških čevljev. Tudi vse čevlje z gumijastimi podplati in snežne čevlje sprejema v popravilo po najnižjih cenah »Brzopodplata«, Tattenbachova ulica 14. 1898

Baržun

v veliki izbiri že od Din 22.— naprej se dobi pri I. Trpinu, Maribor, Glavni trg 17. U

Bukova drva

in premog dobavlja v vsaki množini Ferdo Kočevar, Maribor, Betnavska cesta 3. 2058

1000 Din dam onemu,

kateri mi preskrbi za v najem dobrodocho gostilno, kavarno, event. sezonsko gostilno ali kavarno. — Dopise naj se pošlje upravi lista pod »Novo leto«. 2071

Potrta neizmerne žalosti naznanjam vsem sorodnikom, prijateljem in znancem pretresujočo vest, da je moj iskrenoljubljeni soprog, gospod

Martin Grossmann

zasebnik

v nedeljo, dne 28. oktobra 1928 ob 5. uri zjutraj po dolgi in mučni bolezni, previden s tolažili sv. vere v 63. letu starosti, boguvdano preminul.

Pogreb nepozabnega pokojnika se bo vršil v torek, dne 30. oktobra 1928 ob 17. uri iz mrtvašnice mestnega pokopališča v Pobrežju.

Sv. maša zadušnica bo darovana dne 31. oktobra 1928 ob pol 9. uri v Frančiškanski župni cerkvi v Mariboru.

Maribor, 28. oktobra 1928.

Roza Grossmann, soproga in vsi ostali sorodniki

Brez posebnega obvestila

Mestni pogrebni zavod v Mariboru.

Kavarna Evropa

Pridite in oglejte si senzacionalen spored Louise Loretty z dresiranimi živalmi, kateri se proizvaja od 1. novembra naprej. 2066

Modna trgovina
ANTON PAŠ
Maribor, Slovenska ul. 4
Potrebščine za krojače in šivilje

**VSI, KI SO SI ŽE
IN VSI, KI SI ŠE NISO**

ogledali bogate, izbirne zaloge

KRZNA

pri trdkli

L. ORNIK, MARIBOR
KOROSKA 9

naj se čim preje odločijo za nakup, kajti povpraševanje je veliko in najlepši komadi bodo kmalu razprodani. 1787

Zahtevajte povsod „Večernik“!